

KOHTUOTSUS

Eesti Vabariigi nimel

Kohus	Tallinna Ringkonnakohus, tsiviilkolleegium
Kohtukoosseis	Eesistuja Malle Seppik, liikmed Margo Klaar ja Urmas Reinola
Otsuse tegemise aeg ja koht	27. oktoober 2008. a., Tallinn
Tsiviilasja number	2-08-24755
Tsiviilasi	OÜ Chesston pankrotiavaldus
Vaidlustatud kohtulahend	Harju Maakohtu 17. septembri 2008. a. otsus
Kaebuse esitaja ja kaebuse liik	OÜ Chesston apellatsioonkaebus
Menetlusosalised ja nende esindajad	Apellant OÜ Chesston (registrikood 11099674, asukoht Kopli 35, Tallinn), lepinguline esindaja vandeadvokaat Vesse Võhma
Menetluse liik	Üksnes kaebuse põhjal TsMS § 646 alusel

RESOLUTSIOON:

1. Tühistada Harju Maakohtu 17. septembri 2008. a. otsus OÜ Chesston pankrotiavalduses tema pankroti väljakuulutamiseks. Tsiviilasi saata uueks läbivaatamiseks esimese astme kohtule.
2. Apellatsioonkaebus osaliselt rahuldada.
3. Otsuse peale võib kassatsiooni korras edasi kaevata, esitades kaebuse vahetult Riigikohtule 30 päeva jooksul otsuse kassaatorile kättetoimetamisest, kuid mitte pärast viie kuu möödumist otsuse avalikult teatavaks tegemisest.

Avalduse aluseks olevad asjaolud

18. juunil 2008. a. esitas Vladimir Valijev OÜ Chesston nimel Harju Maakohtusse võlgniku pankrotiavalduse. Avalduse kohaselt andis võlgnik Paekna Puidutööstus OÜ-le laenu 1.100.000 krooni, millest on tagastamata 500.000 krooni. 17. jaanuaril 2008. a. kuulutati välja OÜ Paekna Puidutööstus pankrot ning ei ole teada, kas pankrotimenetluses on

piisavalt vahendeid nõude tasumiseks. 2007. a. alustas võlgnik koostööd OÜ-ga Module Tech ning asus teostama voodrilaudade värvimistöid moodulmajade jaoks. OÜ Module Tech lõpetas aprillis 2008. a. ühepoolset võlgnikuga koostööd ning jättis tasumata arved summas 420.932 krooni. Eelnevate sündmuste tõttu tekkisid võlgnikul makseraskused. Võlgniku varaks on pangakontodel olev 856 krooni ning materiaalne põhivara bilansilise väärtusega 306.879 krooni. Samas on võlgnikul kohustusi 3.045.015 krooni. Võlgnik on maksejõuetu ja see maksejõuetus ei ole majanduslikult olukorrast tulenevalt ajutine

30. juuni 2008. a. määrusega algatas Harju Maakohus võlgniku pankrotimenetluse ja nimetas ajutise pankrotihalduri, kellele tegi ülesandeks selgitada välja võlgniku varad ja võlad ning anda hinnang võlgniku varalisele seisundile.

Ajutise pankrotihalduri aruanne

Ajutine pankrotihaldur esitas kohtule aruande, milles märkis, et 2006. a. ja 2007. a. majandusaasta aruande kohaselt on võlgniku põhitegevusalaks investeerimis- ja finantstegevus. Võlgniku osakapital on 40.000 krooni, osanikud on Jonathan Hargreaves Wolker – osakapital 10.000 krooni, Oddvar Tveit – osakapital 16.000 krooni ja Vladimir Valijev – osakapital 14.000 krooni. Seisuga 8. august 2008. a. on juhatuse liige Oddvar Tveit. Alates 13. aprillist 2005. a. kuni 14. juulini 2008. a. on juhatuse liikmena Vladimir Valijev tegelenud nii äriühingu majandustegevuse korraldamise kui ka juhtimisega ning on esitanud võlgniku pankrotiavalduse.

Võlgnik on oma majandustegevuse lõpetanud aprillist 2008. a. Võlgnikul on veel kaks töötajat, juhataja Vladimir Valijev ja raamatupidaja Jelena Nikolajeva. Töösolevaid võlgniku poolt teenuse osutamise lepinguid ei ole, laudade värvimise seadmed seisavad kasutamata rendipinnal, varasemalt tehtud investeeringud ja sissenõudmist vajavad laenud on võõrandatud.

Võlgnikul on vara väärtusega ca 149.000 krooni, millest enamuse moodustavad varalised nõuded OÜ Farm Inkasso vastu, kuid nimetatud nõude suurust on võimatu määratleda (50% laekuvatest summadest nõude omandajale). Saab ainult prognoosida, et võlgniku vara hulk tulevikus eeldatavalt suureneb. Kohustusi on seisuga 8. august 2008. a. kokku summas 2.969.117 krooni. Kohustuste hulk võib pankrotimenetluse ajal suurenedagi või pärast nõuetega tutvumist ja kaitsmist väheneda.

Võlgnik on püsivates makseraskustes. Võlgnikul puudub majandustegevus, mille alusel võiks kaaluda kohustuste katmist edaspidise majandustegevuse käigus ja hankida juurde finantsvahendeid praeguse majandusliku olukorra muutmiseks tulevikus ajutiseks või isegi jätkuvaks. Pankroti väljakuulutamise tagajärjel võivad ilmnedagi täiendavad nõuded võlgniku vastu, mis ei ole aruande esitamise ajaks teada. Aruande esitamise ajal võib jätkuda vara pankrotimenetluse kulude katteks, kuid kohustusi saab katta ainult osaliselt. Võlgniku seisund on iseloomulik püsivale maksejõuetusele, mis võimaldab likvideerida võlgniku pankrotimenetluse lõpuks, tegevuse jätkamiseks ja võimaliku tervendamise läbiviimiseks puudub arvamuse esitamise ajal võimalus.

Võlgniku seisund on iseloomulik püsivale maksejõuetusele, mis ei ole ajutine iseloomuga. Pankrotiseaduses (PankrS) määratletu kohaselt on võlgnikul varaline kate ainult väikses ulatuses kohustuste katteks. Võimaliku kompromissi pakkumine sõltub võlgniku esindaja või osanike tahtest ja võimalustest. Maksejõuetuse kui finantskriisi määratlemise peamiseks aluseks on halvenenud finantsseis. Võlgnik ei ole arvestanud tegeliku finantsseisundiga ja jätkanud tegutsemist, tegemata ümberkorraldusi oma senises äri-, müügi- ja kuluarvestuses. Äritegevus on toimunud alates 2005. aastast, hakanud halvenema alates 2006. aastast ning lõpetatud 2008. aasta aprillis. Pankrotimenetluse käigus on vaja välja selgitada, kas on tegemist kuriteo tunnustega teoga või raske juhtimisveaga.

Juhtorganite tegevuses puuduvad iseloomulikud jooned tahtliku makseraskuste või raske hooletuse tõttu püsiva maksejõuetuse tekitamisele, kuid samas peavad juhatuse liikmed oma kohustusi täitma korraliku ettevõtja hoolsusega (äriaseadustiku (ÄS) § 187), mis tähendab, et oma otsuste tegemisel ja tegevuse kavandamisel tuleb arvestada äriühingu tegeliku olukorraga, mida juhatuse liikmed vähemalt alates 2006. aasta algusest ei ole teinud. Puuduva osakapitali küsimus ei ole olnud probleemiks ning võlgniku tegevust on hoitud seotud isikute laenude alusel. Samas tehtud investeeringud on ebaõnnestunud ning laenu on antud viisil, mida iseloomustavad suurtes summates sularahas tehtud tehingud ja vormistamine kaherealiste lepingutena. Samuti on toimunud peamiselt võlgniku tegevust juhtinud ühe juhatuse liikmega palju arveldusi ülekandega või sularahas, ka tema seotud äriühingutega.

Kokkuvõttes PankrS § 15 lg. 2 ja § 31 lg. 1 sätestatud pankroti väljakuulutamist takistavad asjaolud puuduvad.

Esimese astme kohtu otsus

17. septembri 2008. a. otsusega rahuldab Harju Maakohus OÜ Chesston pankrotiavalduse ja kuulutas tema pankroti välja. Pankrotihalduriks nimetas kohus Urmas Trossi. Kohus nimetas võlgniku esindajaks juhatuse liikme Vladimir Valijevi ja määras võlausaldajate esimese üldkoosoleku toimumise 15. oktoobril 2008. a. Harju Maakohtu Kentmanni kohtumajas. Pankrotiotsuse pööras kohus viivitamatule täitmisele. Ajutise halduri Urmas Trossi tasuks määras kohus 28.600 krooni, mis tuleb kanda nimetatud arvelduskontole. Kohus otsustas ka, et välja tuleb mõista bürookulud 3280 krooni OÜ-le Konkurs pankrotivara arvelt.

Ajutise pankrotihalduri aruande kohaselt on võlgnikul vara väärtuses ca 149.000 krooni, samas enamuse varast moodustavad varalised nõuded. Võlgniku kohustused on summas 2.969.117 krooni. Ajutine haldur on seisukohal, et äriühing on püsivates makseraskustes. Laenutehingud oleks vaja üle vaadata. Osanikud on finantstehinguid finantseerinud oma laenudega. Kuriteo tunnustega teo väljaselgitamine on võimalik pankrotimenetluse käigus. Juhtimisveana on käsitletav asjaolu, kui laen antakse välja kontrollimatult. See on võimalik välja selgitada pankrotimenetluse käigus. Võlgniku tegevust on vaja analüüsida.

Vastavalt PankrS § 1 lõikele 2 on võlgnik maksejõutu, kui ta ei suuda rahuldada võlausaldajate nõudeid ja see suutmatuse ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine. Ainuüksi võlgniku täitmata kohustused ei näita veel võlgniku püsivat maksejõuetust, pankroti väljakuulutamise aluseks on võlgniku suutmatuse majanduslike vahendite puudumise tõttu võlausaldaja nõudeid rahuldada. Nii võlgniku enda poolt pankrotiavalduses esitatud võlgniku vara loetelust kui ka võlgniku poolt esitatud teabest vara olemasolu kohta saab üheselt järeldada, et võlgnik on püsivalt maksejõuetu.

PankrS § 31 lg. 1 kohaselt kuulutab kohus pankroti välja, kui võlgnik on maksejõuetu. Võlgniku vara ja võlgade hindamisel tuleb lähtuda lisaks eespool märgitud asjaoludele ka ajutise pankrotihalduri kui sõltumatu ja erialaseid teadmisi ning kogemusi omava isiku esitatud arvestusest ja antud hinnangust ning halduri arvamust kinnitavatest tõenditest. Kuna võlgniku vara ei ületa kulusid, on alust pankroti väljakuulutamiseks. Võlgnikul puuduvad majanduslikud vahendid võlausaldajate nõuete rahuldamiseks. Seega võlgnik on maksejõuetu ja võlgniku pankrotiavaldus kuulub rahuldamisele.

Ajutise halduri tasu ja tehtud kulutuste hüvitamisel tuleb lähtuda PankrS § 23 lõigetest 1 ja 2 ja justiitsministri 18. detsembri 2003. a. määrusega nr. 71 kinnitatud pankrotihalduri ja ajutise pankrotihalduri tasu piirmäärade ja hüvitamisele kuuluvate kulutuste arvestamise korrast. Tasu suuruse määramisel lähtus kohus selle korra § 2 lg. 5 alusel ajutise pankrotihalduri ülesannete mahust ja keerukusest ning ajutise pankrotihalduri kutseoskustest.

Ajutise halduri tasuks kujuneb 28.600 krooni (22 x 1300) koos sotsiaalmaksuga, millest arvatakse maha tulumaks 21% ($28.600 \times 21\% = 6006$; $28.600 - 6006 = 22.594$) ja kaetakse kulud, mis on tehtud halduriga seotud transpordile. Ajutise halduri kulud seoses pankrotimenetlusega on 2780 krooni (lisandus käibemaks, bürookulud, telefon, paljundus, äriregister, side, paber) ja tuleb välja mõista OÜ-le Konkurs. Halduri taotlusele ei ole võlgniku esindaja vastuväiteid esitanud. Seega tuleb ajutise halduri poolt taotletu pankrotivara arvelt.

Apellatsioonkaebus

OÜ Chesston palub Harju Maakohtu otsuse tühistada ja jätta uue otsusega pankrotiavaldus rahuldamata ning pankrot välja kuulutamata.

OÜ Chesston ainsale kehtivate volitustega juhatuse liikmele Oddvar Tveitile pankrotimenetluse algatamisest ja pankroti väljakuulutamisest ei teatatud, juhatuse endise liikme Vladimir Valijevi volitused olid pankrotiavalduse esitamise hetkeks lõppenud ja nimetatul puudus esindusõigus.

PankrS § 9 lg. 1 kohaselt võib pankrotiavalduse esitada võlgnik või võlausaldaja. Tsiviilseadustiku üldosa seaduse (TsÜS) § 34 lg. 1 ja ÄS § 180 lg. 1 kohaselt on osaühingu seaduslikuks esindajaks suhetes teiste isikutega osaühingu juhatus.

ÄS § 184 lg. 2 kohaselt valitakse juhatuse liige tähtajaliselt kuni kolmeks aastaks, kui põhikirjas ei ole ette nähtud muud tähtaega. Kuna OÜ Chesston põhikiri juhatuse liikme volituste tähtaja osas erisusi ei sätesta, kohaldub ka OÜ Chesston juhatuse liikme volitustele nimetatud 3-aastane tähtaeg. Vladimir Valijev valiti OÜ Chesston juhatuse liikmeks 5. aprillil 2005. a., seega lõppesid tema volitused 5. aprillil 2008. a. ÄS §-s 173 sätestatud korras võttis OÜ Chesston osanike koosolekut kokku kutsumata 15. mail 2008. a. vastu otsuse tema ametiaega mitte pikendada. Juhatuse liikme Oddvar Tveiti ametiaega pikendati kuni 5. aprillini 2011. a. Nimetatud otsuse eelnõu saatis OÜ Chesston juhatus osanikele Oddvar Tveitile, Jonathan Hargreaves Walkerile ja Vladimir Valijevile. Viimane ei ole hääletamislehte allkirjastatult tagastanud. OÜ Chesston põhikirja punkti 6. 3 kohaselt on osanike otsus vastu võetud, kui selle poolt on antud üle poole osanike koosolekul esindatud häälest. Otsuse vastuvõtmise poolt hääletanud Oddvar Tveitile kuulub 16.000 kroonise nimiväärtusega osa ja Jonathan Hargreaves Walkerile 10.000 kroonise nimiväärtusega osa, seega hääletas otsuse poolt kokku 65% osadega esindatud häälest ning otsused on võimalik lugeda vastuvõetuks. Äriregistri kanne O. Tveiti volituste pikendamise ja Vladimir Valijevi volituste lõppemise kohta tehti Harju Maakohtu registriosakonna poolt 14. juulil 2008. a.

Juhatuse liikme ametiaeg ei saa pikeneda automaatselt ning selleks on vaja osanike otsust. Kuna osanike otsust Vladimir Valijevi ametiaja pikendamiseks vastu võetud ei ole, lõppesid tema kui juhatuse liikme volitused 5. aprillil 2008. a. ja pankrotiavalduse on kohtusse esitanud esindusõiguseta isik.

Hiljemalt 9. augustiks 2008. a. pidi Harju Maakohus olema teadlik, et Vladimir Valijevi volitused on lõppenud, sest tsiviilasja toimikus sisaldub äriregistri väljavõte selle päeva seisuga, millest nähtub muuhulgas Vladimir Valijevi volituste lõppemine. Arvestades, et juhatuse liikme volituste aluseks on osanike otsus ja üldjuhul jääb osanike otsuse vastuvõtmise ning äriregistrisse kande tegemise vahele teatud ajavahemik, oleks kohus pidanud kontrollima, kas Vladimir Valijevi juhatuse liikme volitused olid pankrotiavalduse esitamisel kehtivad. Kohus oleks pidanud keelduma pankrotiavalduse menetlusse võtmisest, kohus Vladimir Valijevi esindusõigust aga ei kontrollinud.

Vladimir Valijev esitas avalduse pahatahtlikult, vastuolus osaühingu huvidega ning pidi ka olema teadlik avalduse esitamise ajal oma volituste lõppemisest.

Ajutise pankrotihalduri aruanne kajastab apellandi majanduslikku olukorda ebaõigesti. Halduri aruanne põhineb osaühingu juhatuse endise liikme poolt esitatud informatsioonil ja dokumentidel, mis on osanike poolt kinnitamata ja auditeerimata. Aruanne ei kajasta ka õieti nõudeid osaühingu vastu ning on põhjendatud kahtlus, et Vladimir Valijevi ja temaga seotud äriühingute nõudeid tegelikkuses ei eksisteeri. Osa nõudeid muutus sissenõutavaks ainult tänu pankroti väljakuulutamisele, näiteks osanike poolt osaühingule antud laenu tagastamise tähtaeg ei olnud enne pankroti väljakuulutamist veel saabunud.

Tsiviilkolleegiumi seisukoht

Kolleegium leiab, et vaidlust lahendades on maakohus rikkunud menetlusõiguse norme; rikkumine toob vastavalt tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS) § 656 lg. 1 punktile 4 kaasa otsuse tühistamise ja tsiviilasja esimese astme kohtule uueks läbivaatamiseks saatmise. Et asja arutamisel asetleidnud menetlusõiguse normide rikkumised toovad ilmselgelt kaasa otsuse tühistamise, peab kolleegium võimalikuks lahendada asja üksnes apellatsioonkaebuse põhjal vastavalt TsMS §-le 646.

TsMS § 656 lg. 1 p. 4 kohaselt tühistab ringkonnakohus esimese astme kohtu otsuse apellatsioonkaebuse põhjendusest ja selles esitatud asjaoludest olenemata ja saadab asja uueks arutamiseks esimese astme kohtule, kui esimese astme kohtus ei esindanud poolt selleks õigustatud isik ja pool ei ole enda esindamist menetluses ka heaks kiitnud. Pankrotiavalduse võlgniku nimel esitas Vladimir Valijev, kes avalduses märkis, et on võlgniku juhatuse liige. Kolleegium leiab, et võlgniku nimel pankrotiavalduse esitanud isik ei olnud oma esindusõigust tõendanud.

Pankrotiavaldusele lisatud äriregistri väljavõttest nähtuvalt oli kanne Vladimir Valijevi juhatuse liikmena äriregistrisse kandmise kohta tehtud 13. aprillil 2005. a. (tl. 6). Et nimetatu esindusõiguse kohta ei sisaldunud äriregistris rohkem kandeid, tuli vastavalt ÄS § 184 lõikele 2 lähtuda sellest, et kolme aasta möödumisel nimetatu esindusõigus lõppes. Nii valitakse juhatuse liige ÄS § 184 lg. 2 esimese aluse kohaselt tähtajaliselt kuni kolmeks aastaks, kui põhikirjas ei ole ette nähtud muud tähtaega. Sama lõike kolmanda lause kohaselt ei või juhatuse liikme ametiaja pikendamist otsustada varem kui üks aasta enne ametiaja kavandatavat möödumist ja pikemaks ajaks, kui on seaduses või põhikirjas ettenähtud ametiaja ülemmäär. Äriregistrisse kantud juhatuse liikme ametiaja pikendamise otsus tuleb sama lõike neljanda lause kohaselt esitada viivitamata äriregistripidajale. Et juhatuse liikmeks olek on tehinguline õigussuhe osaühingu ja juhatuse liikme vahel, on selleks vajalik mõlema poole tahteavaldus. Olemuslikult on tegemist võlaõigusseaduse (VÕS) §-s 619 sätestatud käsunduslepingule sarnase suhtega, mis saab olla üksnes tähtajaline. Tähtaja möödudes see lõpeb ja suhte automaatset pikenemist seaduses ette ei nähta. Juhatuse liige saab jätkata oma ametikohustuste täitmist üksnes juhul, kui osaühing kokkuleppel temaga ametiaega pikendab, selleks on aga vajalik osanike otsus ametiaja pikendamise kohta ja juhatuse liikme nõusolek sellega. Osanike otsust ja Vladimir Valijevi vastavat nõusolekut maakohtule ei esitatud. Juhatuse liikme ametiaja võib küll lugeda pikenuks mõlemapoolseid tahteavaldusi ja käitumisi hinnates TsÜS § 68 lg. 3 alusel, kuid selleks on lisaks endise juhatuse liikme poolt kohustuste täitmise jätkamisele viitavale käitumisele vajalik ka osaühingu osanike otsus, millega sõnaselgelt kiidetakse heaks isiku tegutsemine juhatuse liikmena, seega, pikendatakse tema ametiaega tagasiulatuvalt. Ka niisugust otsust maakohtule ei esitatud. Oluline on, et isik ei saa põhjendada oma juhatuse liikmeks olekut pärast ametiaja möödumist üksnes sellega, et ta jätkas oma igapäevast tööd, siiski võib erandlikult mõne muu osanike otsuse lugeda juhatuse ametiaja pikendamise otsuseks, kui sellega on sisuliselt tunnustatud isikut juhatuse liikmena, kui see vastab formaalselt juhatuse liikme nimetamise otsuse nõuetele. Ka niisugust otsust maakohtule ei esitatud. Ringkonnakohtule on koos apellatsioonkaebusega esitatud hoopis osanike otsus selle kohta, et Vladimir Valijevi ametiaega ei ole pikendatud.

Maakohus pankrotiavalduse esitanud isiku õigust võlgniku nimel taolist avaldust esitada ei kontrollinud. Seega rikkus maakohus TsMS § 226 lg. 1 lauset 1, mille kohaselt kohus kontrollib esindaja esindusõiguse olemasolu ning ei luba selle puudumisel isikul esindajana menetluses osaleda. Esindusõiguseks ei piisanud asjaolust, et äriregistris oli kanne Vladimir Valijevi kui juhatuse liikme kohta, sest kui juhatuse liikme ametiaeg on lõppenud, on kanne tema kohta äriregistris ebaõige ja tuleb ÄS §-s 61 sätestatud korras kustutada. Arvestades ÄS § 184 lõikes 1 sätestatud, tuli eeldada, et Vladimir Valijevi esindusõigus on kande tegemisest kolme aasta möödudes lõppenud, seda enam, et äriregistri kandel ei ole õigustloovat tähendust ning juhatuse liikme esindusõigus algab ja lõpeb mitte kande tegemisest äriregistrisse, vaid osanike vastavast otsusest. Maakohus ei võtnud midagi ette selleks, et Vladimir Valijevi esindusõigust kontrollida.

Otsuse resolutsioonis on maakohus nimetanud Vladimir Valijevi võlgniku esindajaks, otsuse põhjenduses ei ole aga ridagi sellest, millistel asjaoludel ja millise seadusesätte alusel kohus seda tegi. Selles osas on otsus täielikult põhjendamata ega vasta TsMS § 442 lg. 8 nõuetele.

Asja uuel läbivaatamisel tuleb maakohtul eelkõige võtta seisukoht Vladimir Valijevi õiguse osas võlgniku nimel pankrotiavaldust esitada. Menetluskulud tuleb jaotada vastavalt avalduse lahendamise tulemusele.

Margo Klaar

Urmas Reinola

Malle Seppik